

جهاد اقتصادی؛ باید‌ها و نباید‌ها

کنند. مطالبه واقعی از دولت این است که کمک بخش غیردولتی را جدی بگیرد و به بخش خصوصی و تعاونی یاری رساند و از این رو، تلقی اینکه در سال جهاد اقتصادی بار همه مسئولیت‌ها و باید‌ها و نباید‌ها بر دوش دولت باشد، البته نادرست است و بازگشت به دورانی که دولت کارفرمای مطلق و بزرگ اقتصاد باشد، بی‌نتیجه خواهد بود. بی‌گمان، تجربه هدفمندی یارانه‌ها به عنوان تجربه‌ای شیرین با مدیریت دولت، مشارکت مردم و همراهی مجلس، پیش روی همگان قرار دارد و حفظ و تقویت روحیه و اعتماد عمومی برای عبور از دالان‌های دشوار اقتصادی البته ضروری خواهد بود. از سوی دیگر، انتظار به حق این است که مجلس شورای اسلامی هم در چارچوب رویکرد و سیاست‌های دولت که متأثر از شناخت عمیق نسبت به موانع و مسائل پیچیده اجرایی است، نسبت به بازنگری در اولویت‌ها اقدام کند و به جای تولید و تکثیر قوانین و تبدیل شدن قوه مقننه به ماشین تولید و تکثیر قوانین، به گونه‌ای عمل کند که پیچیدگی‌ها و ابهام‌های قانونی و حقوقی حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی برطرف شود و با تصویب قوانین شفاف و همه‌فهم و غیرقابل تفسیر، اصل رقابت و مشارکت در اقتصاد را به معنای واقعی زنده نگاه دارد. قوه قضاییه نیز می‌تواند در سال جهاد اقتصادی، با همکاری دولت و مجلس، دشواری‌ها و دست‌اندازهای حقوقی و قانونی فضای کسب‌وکار را شناسایی کند و در جهت بهبود فضای کسب‌وکار مشارکت جدی‌تر از خود نشان دهد، چه اینکه حمایت از مالکیت و سرمایه‌های مشروع و تسهیل مقررات حقوقی و قضایی ناظر به فعالیت‌های اقتصادی به نوبه خود کمک شایان توجهی به رونق و تحرک اقتصادی کشور خواهد کرد. تأمل در پیام نوروزی مقام معظم رهبری نشان می‌دهد که امسال را باید سالی متفاوت‌تر دانست، چه اینکه ایشان تأکید دارند: «از مسئولان کشور، چه در دولت، چه در مجلس، چه در بخش‌های دیگری که مربوط به مسائل اقتصادی می‌شوند و همچنین از ملت عزیزمان انتظار دارم که در عرصه اقتصادی با حرکت جهادگونه کار کنند، مجاهدت کنند. حرکت طبیعی کافی نیست؛ باید در این میدان، حرکت جهشی و مجاهدانه داشته باشیم».

نام‌گذاری سال ۱۳۹۰ هجری خورشیدی به عنوان سومین سال از دهه پیشرفت و عدالت به نام سال جهاد اقتصادی فرصتی را برای همگان پیش آورده است تا نیک بیندیشند که در ۱۴ سال باقی مانده تا رسیدن به اهداف سند چشم‌انداز و تبدیل ایران به قدرت برتر اقتصادی منطقه در افق ۱۴۰۴ چه باید‌ها و نباید‌هایی در اقتصاد ایران باید مدنظر قرار گیرد. در روزهای سپری شده از سال جاری بتفصیل درباره مفهوم جهاد اقتصادی و ضرورت‌ها و اهمیت آن سخن گفته شده و بهتر آن است که برای رسیدن به تعریف واحد و شفاف از فلسفه جهاد اقتصادی و جلوگیری از انحراف در تبیین الزام‌ها و شاخص‌ها و ارائه تفسیرها و تحلیل‌های نادرست، همگان رهنمودهای مقام معظم رهبری را مد نظر قرار دهند. از این رو، رویکرد این نوشتار این است که به اندازه فهم و بضاعت خویش تصویری از باید‌ها و نباید‌های مورد اتفاق کارشناسان و فعالان اقتصادی را در سال جهاد اقتصادی ارائه دهد.

قوای سه‌گانه مسئولیت‌خطیر دارند

بی‌پایه باید گفت رسالتی که در سال جهاد اقتصادی برای قوای سه‌گانه متصور است، بس خطیر و وزین خواهد بود و انتظار می‌رود تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیرندگان در سطوح مختلف قوای سه‌گانه با مشورت گرفتن از بازیگران و جهادگران واقعی عرصه اقتصاد - یعنی فعالان اقتصادی - و نیز مشارکت دادن آنها در تمامی بخش‌های اقتصادی مبتنی بر سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، همتی جهادگونه در جهت برداشتن موانع پیش روی اقتصاد کشور بردارند. از این منظر، تشکیل کارگروه و یا کمیسیون‌های ویژه برای تشدید و تقویت حرکت اصلاحی در عرصه اقتصادی، گرچه شایسته و گاه ضروری به نظر می‌رسد، مهم این است که هر یک از قوا تحلیلی درست و واقعی از ناهمواری‌ها و دشواری‌های حاکم بر فضای اقتصادی کشور داشته باشند و در یک عزم واحد، با رصد موانع و چالش‌های اقتصادی، برای رفع آن به صورت هماهنگ و هم‌افزا اقدام

باید‌ها و نباید‌ها
جهاد اقتصادی را

نام‌گذاری سال ۱۳۹۰ هجری خورشیدی به عنوان سومین سال از دهه پیشرفت و عدالت به نام سال جهاد اقتصادی فرصتی را برای همگان پیش آورده است تا رسیدن به اهداف سند چشم‌انداز و تبدیل ایران به قدرت برتر اقتصادی منطقه در افق ۱۴۰۴ چه باید‌ها و نباید‌هایی در اقتصاد ایران باید مدنظر قرار گیرد. در روزهای سپری شده از سال جاری بتفصیل درباره مفهوم جهاد اقتصادی و ضرورت‌ها و اهمیت آن سخن گفته شده و بهتر آن است که برای رسیدن به تعریف واحد و شفاف از فلسفه جهاد اقتصادی و جلوگیری از انحراف در تبیین الزام‌ها و شاخص‌ها و ارائه تفسیرها و تحلیل‌های نادرست، همگان رهنمودهای مقام معظم رهبری را مد نظر قرار دهند. از این رو، رویکرد این نوشتار این است که به اندازه فهم و بضاعت خویش تصویری از باید‌ها و نباید‌های مورد اتفاق کارشناسان و فعالان اقتصادی را در سال جهاد اقتصادی ارائه دهد.

«در جهاد، حضور و رویارویی با دشمن، مفروض است و اگر بخواهیم در ادبیات امروز ما برای «جهاد» معادلی پیدا کنیم، می‌شود «مبارزه»؛ جهاد اقتصادی، یعنی مبارزه اقتصادی». این وجهه از نام‌گذاری سال ۹۰ به نام سال جهاد اقتصادی از سوی مقام معظم رهبری اهمیتی دوچندان دارد و به نظر، تضعیف اقتصاد ملی یکی از سیاست‌های راهبردی دشمنان این مرز و بوم است. از این رو، پیش و بیش از همیشه ضرورت دارد که نسبت به شناسایی دشمنان داخلی نظام در عرصه اقتصادی که به مثابه خاکریز و ستون پنجم دشمن در خاک میهن اقدام می‌کنند، به درستی و کارشناسی شده عمل کرد و آنها را از میان برد. باور ماهنامه بازار بین‌الملل به حق این است که آنچه به عنوان دشمنان داخلی عرصه جهاد اقتصادی مطرح است، وجود قوانین دست و پاگیر، دیوان‌سالاری دیوانه‌کننده، ائتلاف سرمایه‌ها، فقدان کارایی مناسب نهادهای اقتصادی نظیر بی‌ثباتی و بی‌نظمی در سیاست‌های پولی و مالی، اتکای تقاضای داخلی به واردات، تحلیل توان تولید داخلی، خروج سرمایه‌ها از بخش‌های مولد و واقعی اقتصاد به سمت بخش‌های واسطه‌گری و دلالتی التهاب‌آفرین اما پربازده و کم‌ریسک و... است. به‌واقع باید پذیرفت که فضای اقتصادی کشور با وجود تلاش‌ها و خدمات ارزنده دولت، هنوز در برابر تهدیدها و فشارهای دشمنان و البته رقبای ایران در عرصه بین‌المللی آسیب‌پذیر است. بدون تردید، گام برداشتن در مسیر هدفمندی یارانه‌ها باعث عقیم ماندن یکی از جدی‌ترین و مهم‌ترین برنامه‌های دشمنان خارجی شده است و به همین سبب، اقدام‌های اصلاحی در کارکردها و کارآمدی سیاست‌های اقتصادی باعث شکست مخالفان و معاندان در نبرد تمام عیار اقتصادی خواهد شد. البته این به مفهوم کم‌رنگ کردن نقش تهدیدهای آشکار و نهان دشمنان خارجی مردم ایران نبوده و نیست، اما تقویت اقتصاد ملی از جنبه‌های گوناگون با در نظر گرفتن الزام‌ها و شاخص‌های کارشناسی شده و مورد وثوق صاحب‌نظران می‌تواند ترفند دشمنان را بی‌اثر سازد.

فرصتی که نباید از دست برود

دست‌کم ۳ سال متوالی است که قرعه نام‌گذاری سال به نام اقتصاد گره می‌خورد؛ اصلاح الگوی مصرف، همت مضاعف و کار مضاعف و حالا جهاد اقتصادی، اینها نشانه‌هایی است از برخورداری از ظرفیت‌های بالفعل و بالقوه. چشم بر هم بگذاریم، ۱۴ سال پیش روی بسرعت می‌گذرد و البته این آیندگان هستند که می‌پرسند، چه کرده‌اید؟ مقطع کنونی در تاریخ ایران زمین سرنوشت‌ساز و تعیین‌کننده است و تنها ۷ سال از دهه پیشرفت و عدالت مانده و رسالت این است که الگویی برای پیشرفت و عدالت به جهانیان معرفی کنیم؛ الگویی بر مبنای واقعیت‌های اقتصاد. اهتمامی دوچندان نیاز است و به باور اندیشمندان اقتصادی، اکنون ما به بازسازی کارکردهای اقتصادی، بازآفرینی روش‌های اجرایی و بازخوانی مفاهیم قانونی در باب اقتصاد نیاز داریم و مهم‌تر اینکه لازم است مجلس و دستگاه قضا دست در دست دولت قرار دهند و در یک تغییر نرم‌افزاری پرده‌ها را کنار بزنند و دور از هیاهوهای سیاسی و التهاب‌های زودگذر، درها را به روی بخش خصوصی بکشایند و اجازه دهند اقتصاد ایران در هوای تازه و آزاد نفس بکشد. فرصتی است تاریخی تا دیگر اجازه ندهیم نبض اقتصاد با ضربان تنش‌آمیز سیاست گره بخورد و تأمل کنیم که عالی‌ترین مقام در نظام سیاسی جمهوری اسلامی بصراحت و روشنی تأکید کردند: انجام جهاد اقتصادی نیازمند روحیه جهادی، استحکام معنویت و تدین در جامعه، بویژه در میان جوانان، پرهیز از مسائل حاشیه‌ای و حاشیه‌سازی‌ها در کشور و حفظ اتحاد و انسجام ملی در میان مردم، مردم و مسئولان و در میان مسئولان است.

فرصت حضور و مشارکت بخش خصوصی در عرصه‌های اقتصادی البته غنیمت است و هر اندازه که نظام سیاسی بتواند و بخواهد از این فرصت بهره ببرد، نه تنها از بار مسئولیت خود کم می‌کند، بلکه هزینه‌های ناشی از تصدی هزینه‌زای دولت در اقتصاد به سرمایه‌های زاینده‌ای بدل خواهد شد و وقتی می‌توان نقش و اثربخشی بخش خصوصی را جدی‌تر گرفت که دست‌کم در همین ابتدای کار، دولت و مجلس بر عهد خویش پایبند بمانند و نگذارند شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی در بدو تولد، به بلوغ ناقص گرفتار آید. به گفته وزیر اقتصاد و رئیس این نهاد نوپا در اقتصاد ایران، هدف اصلی کم کردن فاصله‌ها و ترمیم نقاط شکست میان دو طرف است و لذا نهاد گفت‌وگوی میان دولت و بخش خصوصی می‌تواند در کم کردن این فاصله مؤثر باشد و به نظر می‌رسد عدم تطابق‌ها را می‌توان با کم کردن فاصله‌ها برطرف کرد. از این منظر هم باید دانست که انتظار تحقق اهداف کمی و کیفی کلان اقتصادی در افق سند چشم‌انداز در پرتوی حاشیه‌نشینی و عزلت‌گزینی بخش خصوصی ناممکن است و توانمندسازی بخش خصوصی تنها به گفتار میسر نشود و ضرورت ایجاد می‌کند تا دولت و مجلس موانع را بردارند و قاعده بازی را بر اساس اصل مشارکت توأم با رقابت آزاد تغییر دهند و این مهم وقتی جدی‌تر خواهد بود که سهم بخش خصوصی از تولید ناخالص داخلی افزون‌تر شود. مطالبه اصلی بخش خصوصی را نباید در حمایت‌های رانت‌گونه دولت قلمداد کرد بلکه بستر و فضای کسب‌وکار باید بهبود پیدا کند و در این زمینه سخن بسیار است. در این راستا، ماهنامه بازار بین‌الملل در هر شماره به اولویت‌ها و ضرورت‌های اصلاح فضای کسب‌وکار پرداخته و باز هم خواهد پرداخت.

شاخص‌های تعیین‌کننده را دنبال کنید

تأمل و درنگ عمیق در مبانی و سیاست‌های کلی حاکم بر قانون برنامه پنجم بوضوح نشان می‌دهد که شاخص‌های جهاد اقتصادی چیست و برای رسیدن به این شاخص‌ها چه راهی را باید پیمود. رشد اقتصادی و عدالت به عنوان دو بال پرواز پرنده سیاست‌های اقتصادی دیگر نه تنها ناموزون و ناهماهنگ قلمداد نمی‌شوند که مکمل و وابسته به یکدیگر نیز محسوب می‌شوند. بر همین منوط، رسیدن به نرخ رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی به میزان حداقل ۸ درصد نه یک مطالبه کلی و تفننی که ضرورتی است راهبردی و این مهم محقق نخواهد شد، مگر اینکه نرخ رشد سرمایه‌گذاری از طریق کاهش شکاف پس‌انداز - سرمایه‌گذاری با حفظ نسبت پس‌انداز به تولید ناخالص داخلی حداقل در سطح ۴۰ درصد و جذب منابع و سرمایه‌های خارجی گسترش و تعمیق یابد و صد البته اینکه سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یک‌سوم در پایان برنامه پنجم یعنی ۵ سال دیگر فزونی پیدا کند. بی‌گمان تحقق هدف رشد اقتصادی بالا و مستمر مد نظر، با شرایط کنونی و حاکم بر فضای کسب‌وکار دشوار خواهد بود. از این رو، در سیاست‌های کلی قانون برنامه پنجم توسعه بصراحت تأکید شده است: فضای کسب‌وکار کشور با تأکید بر ثبات محیط اقتصاد کلان، فراهم آوردن زیرساخت‌های ارتباطی، اطلاعاتی، حقوقی، علمی و فناوری مورد نیاز، کاهش خطرپذیری‌های کلان اقتصادی، ارائه مستمر آمار و اطلاعات به صورت شفاف و منظم به جامعه باید بهتر و بهتر شود. پیشنهاد می‌شود دولت و مجلس راهی جست‌وجو کنند تا بتوان شاخص‌ها و اهداف اقتصادی را رصد و پایش کرد و نارسایی‌ها و کاستی‌ها را به‌موقع و کارشناسی شده با رویکرد آسیب‌شناسی تذکر داد و برای رفع خلاءهای پایش و شناسایی شده راهکاری جست‌وجو کرد.